

Anjes Marten-Ligan

Jasno kao dan

Prevela s francuskog
Ana Martinović

Laguna

Naslov originala

Agnès Martin-Lugand

UNE ÉVIDENCE

Copyright © Éditions Michel Lafon 2019, Une Évidence
Published by arrangement with Lester Literary Agency
& Associates

Translation copyright © 2024 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Za Gijoma, Simon-Aderoa i Remi-Tarikua,
zauvek...*

*Na kraju uvek i sami postanemo lik
iz sopstvene priče.*

Žak Lakan, Spisi, tom II

*Njenim plućima i srcu bio je potreban
morski vazduh.*

Bernar Simio, Gospoda iz Sen Maloa

Trideset prvi decembar, kao i svaki drugi. Kraj još jedne godine. I ovu ćemo ispratiti na otmenoj večeri kod Pola. Biće savršena, ukusna, donekle neobična, servirana bez pratećih novogodišnjih rekvizita na stolu. Ni ovog puta iznenađenje neće izostati. Pol je, izuzev mene, uvek pozivao gotovo nepoznate osobe koje se međusobno ne poznaju i koje se, zasigurno, posle ovog novogodišnjeg druženja nikada više neće videti. Za njega je to bilo ne samo zabavno nego i veoma intrigantno. Uvek sam ga zadirkivala kad je igrao na kartu gradskog zavodnika. Srećom, nikakav ulog nije bio potreban za tih nekoliko sati, svako je mogao biti onakav kakav jeste ili kakvim se želeo prikazati, ne razmišljajući o nametnutim normama provincijske i malograđanske sredine opterećene društvenim statusom. Poznanstva su sklapana bez interesa, spontano, jer je svima bilo jasno da se neće ponovo sresti, osim možda slučajno u gradu tokom subotnje kupovine.

Na moju veliku radost, na proslavi će se, kao osveženje, pojaviti moja starija sestra Ana i njen muž Ludovik. Upoznala sam ih s Polom ubrzo nakon našeg susreta i od tada su se njih troje

sjajno slagali. Za njih je bila velika promena što ovoga puta nisu otišli u toplije krajeve na doček. Počastvovali su nas svojim prisustvom, što je veoma uzrujalo moju hiperaktivnu sestru, uvek na ivici nervnog sloma zbog svakojakih kućnih obaveza. Ona je uvek ponavljala istu grešku. Ludovik je voleo pasivne godišnje odmone, a ne da trči na aktivnosti na koje ih je ona sumanuto upisivala. On je prošle jeseni odlučio da stane tome na put, i iako je voleo moju sestru kao i prvog dana, nije joj više mogao dopustiti da uzalud rasipa energiju, iscrpljujući i njega. Na pragu pedesetih, i posle skoro dvadeset pet godina braka, želeo je malo mira. Na moje veliko iznenađenje, moja sestra se oglušila o to, nespriprema za bilo kakav kompromis.

Našavši se van koloseka, Ana je morala da nađe neku vrstu kompenzacije. Novogodišnji praznici su ove godine bili praćeni nizom tragikomičnih situacija; ona je preuzela na sebe organizaciju svečanog, božićnog porodičnog ručka, što je inače bila mamina specijalnost. Nije se uzdržala od bućnih prepirki, ja sam se svojski trudila da ih zaobiđem i da se držim što više po strani. Ona nam je, kao što se moglo i očekivati, pripremila prigodne specijalitete koji se viđaju samo u američkim božićnim filmovima! Biti zauzet po svaku cenu postao je Anin životni moto. Njihovo troje dece – svi punoletni – čim su na brzinu pojeli božićnu panj tortu i razmotali poklone, izgubiše se da im majka ne bi visila nad glavom. Nije me iznenadilo ni kada je preuzela organizaciju večere kod Pola, kome je to u suštini odgovaralo jer je tako izbegao unajmljivanje profesionalaca za tu vrstu posla. Pol je voleo da prima goste, ali ne i da se bavi organizacijom prijema...

Trebalo je da se radujem, da budem vesela; bilo je sasvim suprotno. Gotovo da sam poželela da se u pidžami sklupčam na kauču i da sa uživanjem ne mrdam celo veče. U poslednje vreme sam često, čak isuviše često, razmišljala kako vreme prolazi – previše brzo, i šta sam propustila, a šta sam uspela

da uradim u svom životu. To je bilo verovatno zbog toga što sam ulazila u četrdesete, kada čovek počinje da svodi račune o protekloj polovini života... Zato se prvi put nisam držala svog uobičajenog načina oblačenja. Za prethodne dočeke birala sam originalne odevne predmete živih boja, čas u ciganskom, a čas u glamuroznom vamp stilu iz pedesetih godina, jer me je to zabavljalo. Ogladnuvši se na brzinu poslednji put pre izlaska, jedna reč mi pade na pamet: *tama*. Bila sam obučena u crno od glave do pete, Mortiša kestenjaste kose u pantalonama.

Uspela sam da nađem mesto za parkiranje pored donžon kule Jovanke Orleanke. Bar nisam morala da obidem čitav Ruan kako bih parkirala auto. Pol je stanovao na kraju Ulice Jovanke Orleanke, na poslednjem spratu, u preuređenom stanu od pedeset pet kvadrata. Nikada nije želeo da se odrekne svog pariskog stila života i nastani se u kući, osećao se komotno na dve ulice od železničke stanice! To je, zapravo, bila samo stvar principa jer svima koji su ga poznavali bilo je jasno da se on nikada više ne bi vratio u Pariz. Njegov stan je bio raskošan, ali u granicama dobrog ukusa. Pol je imao veoma razvijen ukus za lepe stvari, umetnička dela i za dizajn nameštaja. Nije bio kolekcionar jer nije voleo preterivanje, osim kada su u pitanju žene, automobili i količina ispijenog vina na njegovim sedeljicama.

Šampanjac – visokog kvaliteta, večera rafinirana i ekskluzivna. Polova odabranica za to veče bila je šarmantna, malo se preglasno kikotala, ali mi to u suštini nije smetalo jer je, u svakom slučaju, niko više nikada neće videti. Pol će provesti nekoliko noći s njom i odvesti je na isto toliko večera, i posle nekoliko nedelja ili najviše nekoliko meseci ona će zauvek nestati, kako bi ustupila mesto nekoj drugoj. Polu bi za kratko vreme dosadilo da se viđa sa istom devojkom. Poslednjih osamnaest godina, koliko sam ga poznavala, neprestano je uletao iz veze u vezu. Sa svojih četrdeset devet godina bio je prosto nepopravljiv slučaj.

Neprestano sam ga upozoravala da polako ali sigurno ulazi u drugu polovinu života i da treba da razmisli o tome, što je kod njega uvek izazivalo istu reakciju: gromoglasan smeh.

Jedino preostalo slobodno mesto za stolom nalazilo se do osobe koja se jedva nazirala u polumraku. Istog trenutka kada sam uspela da među dvadesetak ostalih zvanica razaznam o kome je reč, prostrelila sam pogledom sestru jer sam bila sigurna da je ona zaslužna za taj namerni splet okolnosti, zbog kojeg sam kuljala od besa. To što je pokušavala da se pravi da nema pojma o čemu je reč samo je potvrđivalo moju sumnju. Toliko me je iznervirala da sam, čini mi se, mogla da je zadavim. Ona je, primetivši moj bes, kako bi izvukla živu glavu od mene, počela da se pravda i da krivicu svaljuje na Pola, koji je njoj prepustio da odabere gosta iznenađenja. Ana je iskoristila tu priliku tako što je rešila da iznenadi mene. Krajnje zabrinuta zbog mog nerešenog bračnog statusa, redovno me je upoznavala s neženjama koje su po njenim merilima bili „dobra prilika“ za mene. Ovog puta reč je bila o Ludovikovom kolegi, koga sam vrlo dobro poznavala. Redovno sam ga viđala na večerama kod njih i uvek mi je bio simpatičan, čak možda i privlačan. Posle dve godine podlegla sam njegovom udvaranju, na svoju veliku žalost! Kao prijatelj bio je savršen, ali nikakav kao ljubavnik! Apsolutno van svake kategorije. Moja sestra nije shvatila zašto sam na tako brutalan način stavila tačku na tu vezu. Po izrazu lica tog idiota shvatila sam da je zbog moje sestre uvrteo u glavu da još ima šansi kod mene. Neprestano sam osećala na sebi upitan Polov pogled, kome nije mogao da promakne moj unezvereni izraz lica; na kraju sam uspela da mu diskretno dam do znanja da je to zbog tipa pored mene, zbog čega se umalo nije zadavio od smeha jedući školjku sen-žak. Pol, veran svojoj ulozi savršenog domaćina, odmah se pribrao, ali je nastavio da motri na mene krajičkom oka.

Kao što sam predvidela, Ana je preuzela na sebe brigu oko večere kod Pola. Kada je trebalo servirati sledeći specijalitet, dala mi je znak da joj pomognem. Odmah sam skočila kako bih iskoristila priliku da se odmorim od tog idiota, koji definitivno ništa nije kapirao...

„I onda, Ren...“, počela je umiljatim glasom.

„Onda, šta?“, progundala sam.

Udaljila sam se kako bih sebi sipala čašu crnog vina. Dodavala špriceri, potrebno je nešto što će mi popraviti raspoloženje!

„Šta misliš o mom malom iznenađenju?“

Pogledala sam je mrko i smesta zauzela odbrambeni stav.

„Jesi li sad srećna?“

Pljesnula je rukama, ubeđena da sam zadovoljna njenom kombinatorikom.

„Pala mu je vilica kada te je video u tom izdanju. Nisam znala da imaš kožne pantalone... Brutalne su! Sva si u crnom, jedino ti se oči zelene...“

Zakolotala sam očima.

„Koja si ti napast! A sad zapamti jednom zauvek: ne mešaj se više! Nema ništa od toga!“

Njeno oduševljenje je istog trenutka splaslo i pretvorilo se u potpuno razočaranje.

„Zašto? Nije ti drago što ga vidiš?“

„A šta ti misliš? Da li treba da te podsećam da sam ti to već jednom objasnila! Mnogo ti hvala!“

Uvređena, prihvatila se serviranja tanjira.

„Ludovik me je upozorio da ćeš tako reagovati!“

Prasnula sam u smeh.

„Obožavam svog zeta! Možemo li da promenimo temu?“

Kao neka nezrela klinka koja uporno tera svoje, duboko je uzdahnula i slegla ramenima.

„Nego, da li hoćeš da ti pomognem?“

„Ne“, ljutito uzvratila moja sestra.

„Zvala si me da dođem u kuhinju samo da bi proverila da li ti je uspelo provodadžisanje?“

Njeno uvređeno visočanstvo je odjednom počelo da me gleda podozrivo, što me je ponovo nasmejalo do suza. To joj je jedino preostalo.

„Ne mogu da verujem!“

Vratila sam se na svoje mesto za stolom, dirnuta ljubaznošću svoje sestre koja je uvek davala sve od sebe kako bi usrećila bližnje. Njen entuzijizam je bio toliko zarazan da sam se čak i dosadnjakoviću do sebe osmehnula najbolje što sam mogla.

23 časa, 54 minuta. Atmosfera je postajala sve usijanija pod uticajem šampanjca i opuštenog ćaskanja gostiju, koji će se, iako se nisu poznavali odranije, lepo provesti na dočeku Nove godine. Polu je to uvek polazilo za rukom. Na kraju sam uspela da zanemarim prisustvo svog suseda za stolom. Uprkos dobroj opštoj atmosferi, kao i našem dogovoru, opsesivno sam proveravala telefon, pitajući se da li ću dobiti njegovu poruku. Obećala sam mu da ću biti dosledna i da ga neću uznemiravati. Poskočila sam kad začuh zvuk otvaranja šampanjca. Začudo, osećala sam se melanholično, bez obzira na opštu euforiju. To nije ličilo na mene.

Deset. Devet. Osam. Sedam. Šest. Pet. Četiri. Tri. Dva. Jedan... Svi redom poustajaše od stola. Parovi se izljubiše. A moj sused, koji je očito teško kapirao, približi mi se još više. U poslednjem trenutku se uzdržah da ne uzdahnem iz očaja i samo mu se nevoljno osmehnuh.

„Srećna Nova godina, Ren!“

Naže se ka meni i poljubi me u obraz pokušavši da me zagrlji oko struka. Osetih kako mi vibrira telefon u ruci i brzo se izvukoh iz zagrljaja.

Nisam mu ostavila vremena da izgovori nijednu reč i udaljih se kako bih mogla da odgovorim na poziv. On je. Misli

na mene, nije me zaboravio. Noćas ne moramo da se vidimo. Sigurno su mu bile važnije neke druge stvari nego razgovor sa mnom. Ipak, hteo je da mi da do znanja da sam mu i dalje potrebna, što me je raznežilo.

„Srećna Nova godina, zlato moje.“

Nisam čula odgovor, bilo je previše buke i euforičnih usklika i s jedne i s druge strane telefonske veze.

Uprkos zimskoj hladnoći izađoh na balkon.

„Da li me čuješ?“, upitah zapušivši uvo.

„Mama?“

„Da, Noje, tu sam.“

„Srećna ti Nova godina, mama!“

Počeh ubrzano da trepcem kako bih zaustavila suze radosnice.

„Hvala... Da li se lepo provodiš?“

„Da! Strava!“

U pozadini su odjekivali glasovi njegovih drugova koji su pevali, vikali i dozivali ga.

„Briši sad, čućemo se sutra. Obećaj mi da ćeš voditi računa o sebi.“

„Obećavam!“

Zamišljala sam ga kako je zakolutao očima uz obavezan šarmantan osmeh koji je njegova majka jednostavno obožavala.

„Ljubim te, mama.“

„Volim te, lju...“

Već je spustio slušalicu. Izvukla sam paklu cigareta iz jakne. Zapalila sam jednu, lagano uvlačeći dim. Bila sam presrećna iako sam ga čula na samo dva minuta; sada mogu da uživam u ostatku večeri.

„Srećna Nova godina“, šapnu mi Pol na uvo.

Zagrlio me je lagano oko vrata i poljubio me u kosu.

„I tebi, takođe“, uzvratih mu.

Proveli smo nekoliko minuta u tišini, posmatrajući ljude kako se tamo dole u gradu vesele; do nas su dopirali svetla, zvuci sirena, petardi, povici ljudi koji su slavili.

„Večeras si potpuno odsutna...!“ , primeti on. „O čemu razmišljaš?“

„O svačemu i ni o čemu pomalo...“

Zapravo, baš tako je i bilo. U poslednje vreme neke moje odluke, a posebno posledice koje su iz njih proizašle, podsećale su me na bolnu činjenicu da vreme nemilosrdno teče, zbog čega me je stezalo u grudima. U pojedinim trenucima imala sam utisak da ne mogu da udahnem. Pol je to znao i osećao. Ali nije bilo ni mesto ni vreme za razgovor o tome. Ana nam se pridružila, a njih dvoje se samo značajno pogledaše. Moja sestra mi je, tobože zbog Nove godine, prišla i poljubila me u obraz, a ja sam joj uzvratila.

„Hoćeš li da mi daš jednu“, upitala me je gurnuvši me lagano laktom.

„Hoću, ali samo ovu jednu, to ti je dosta za celu godinu“, odgovorila sam joj obešenjački.

„Što si tako surova!“

Nasmejale smo se i pružila sam joj cigaretu iz svoje kutije. Zamenile smo uloge; u pubertetu sam ja žickala od nje, a sad ona od mene. Za razliku od mene ona je na kraju poslušala oca, koji nas je savetovao da sledimo njegov primer i prestanemo da pušimo. Nisam marila za mišljenje svojih roditelja čak ni kad su me upozoravali:

„Misli na svog sina, kćeri!“

„Da li si se čula s Nojem?“ , upita me Pol.

Široko se nasmejah umesto odgovora.

„Je li on dobro?“ , upita me zabrinuto Ana, kao svaka brižna tetka.

Pol i ja smo joj se podrugljivo nasmejali.

„Noje ima sedamnaest godina i slavi Novu godinu sa svojim društvom. Šta misliš, kako mu je?“

„Prestanite da me ismevate, to je jače od mene, brinem se kad god izlaze.“

A ja sam, kao, mrtva hladna?

„To je zato što te volimo!“, smirivala sam je.

„Dobro, jeste li završili s domundavanjem?“, prekide nas Ludovik, koji je došao da nas traži.

Pošto sam se izgrlila i izljubila s Polom i sestrom, ostao mi je još samo zet.

„Pa, Ren, jesi li svesna da je tvoja sestra pošto-poto rešila da ti ove godine nađe nekog dasu?“

Začuo se prvo njen, a potom Polov prigušeni smeh iza nas.

„Neće joj to tek tako poći za rukom! Moraće dobro da se pomuči!“

„Rekao sam joj to, ali ti znaš kakva je ona kad nešto sebi uvrti u glavu!“

Nasmejala se i nastavila u istom stilu.

„Dosta joj je što me je naterala da se upišem na sport!“

„Moram priznati da je to pravi poduhvat“, nadovezao se Pol šaleći se.

„A kada ćeš ti prestati sa ovim svojim glupim večerama?“, uzvratih mu.

Otišli smo ponovo u salon nasmejani, veče je dalje išlo svojim tokom.

Vratila sam se svojoj kući od pečene opeke u brdovitom delu Ruana u tri sata ujutru.

Kada je Noje pošao u više razrede osnovne škole, kako bih porasla u sopstvenim očima, upustila sam se u avanturu kupovine nekretnine. Obožavala sam to naše gnezdo, koje je ličilo na nas. Bilo je pomalo haotično, netipično, ne baš veliko, ali smo se lepo osećali u njemu.

Bila sam iscrpljena, noге su mi bile teške kao da su od olova, a krenula je i glavobolja koju je jedino san mogao da izleči. I pored toga nisam odolela, pre nego što sam se sručila u krevet, da ne bacim pogled na kaos u Nojevoj sobi. Osula sam paljbu na sestru, a u suštini nisam bila ništa bolja od nje. Nisam volela kada ne spava kod kuće niti da je daleko od mene, bez obzira

na to što je imao sedamnaest godina i što je za dve glave bio viši od mene. Nisam volela kada je kuća bila prazna bez njega, kada nisam čula kako se kreće po kući, lupa vratima svoje sobe, svira gitaru. Međutim, to se sve češće dešavalo. Normalno, logično. Noje je rastao, približavala se velika matura i za nekoliko meseci će postati punoletan. Setila sam se sebe kada sam bila njegovih godina; u glavi mi je bila samo jedna misao, da se osamostalim, da odem od roditelja – da budem što više sa svojim društvom, da se osetim slobodno. Noje je bio u tom periodu razvoja i trudila sam se da ga ostavim na miru jer to je bila moja roditeljska dužnost uprkos praznini koju sam osećala. Tako je biti roditelj... Pokušavala sam da ne budem majka koja od prevelike brige guši svoje dete, međutim, uloga samohranog roditelja iziskuje takvo ponašanje, a Noje je mogao da to prihvati i da postane moja žrtva. Umesto toga, izabrala sam da mu dam slobodu, da naš odnos bude zasnovan na poverenju i verovala sam da sam uspela u tome. Zahvaljujući uzajamnom razumevanju, uspeli smo da ostanemo bliski bez obzira na to što godine prolaze.

Sutradan sam se probudila rano ujutru. Uvek je bilo tako; nisam mogla duže da spavam, kad god on nije bio kod kuće, bila sam kao zapeta puška. Samu sam sebe ismevala dok sam gutala tabletu paracetamola, pripremajući jutarnju kafu. Pošto sam prezalogajila nešto nalik na doručak, pozvala sam, kao i obično, roditelje da im čestitam Novu godinu. Dok sam pričala kako sam se provela na dočeku, primila sam poruku od Noja, koji me je zamolio da dođem po njega.

Tek što sam parkirala auto ispred kuće u kojoj je proveo pret-hodnu noć, grupa od četiri neispavana tinejdžera pojavila se na ulazu. Bili su sanjivi i još su se osećali na pivo – da ne pominjem na šta sve još – ali najviše na znoj. Poželeše mi svi uglas srećnu Novu godinu, a onda priđoše da me poljube. Mislili su da sam

kul jer ih nisam uznemiravala na njihovoj teritoriji i smatrali su me gotivnijom majkom od svojih majki jer sam bila deset godina mlađa od njih.

„Mama, izvini što si morala da dolaziš po mene...“

„Nema problema, ali pre nego što odete odavde moram biti sigurna da ste sve sredili kako treba u Bastijanovoj kući!“

Nisam se usuđivala da provirim unutra. Ni za šta na svetu ne bih ih ostavila same u svojoj kući. Potvrдно su klimnuli glavom što je značilo da su pokupili otpatke i da je to otprilike sve. Simpatični momci! Zakolotala sam očima i nasmejala se.

Pošto sam narednih sat vremena glumila taksistu razvozeći ih po čitavom Ruanu, napokon stigosmo kući.

„Jesi li gladan?“, upitah Noja bledog kao krpa.

„Ne baš.“

Jedva sam se suzdržala da se ne nasmejem, pa sam rešila da mu skratim muke.

„Istuširaj se, operi zube i idi u krevet, mislim da ti je jedino to sad potrebno.“

Nije ni pokušao da se usprotivi.

„Žao mi je.“

Zagladila sam mu ulepljenu kosu.

„Danas te ostavljam na miru, dobro se ispavaj i hoću da te vidim odmornog kad sledeći put siđeš ovde.“ Poljubio me je u obraz pre nego što je krenuo da se penje uz stepenice.

„Mama? Hoćemo li se večeras zabaviti pozorištem?“

Moj osmeh mu je bio dovoljan. Pre nego što je utonuo u san čula sam ga kako telefonira baki i deki, i Polu, s kojim je, kao i obično, odužio razgovor.

Kada je napustio svoju jazbinu kako bi mi se pridružio predveče u dnevnom boravku, sve je bilo spremno za naš ritual. Kad je bio mali, napravila sam veliki pano i nazvala ga *Nojevo i mamino pozorište*, koje se menjalo uporedo s njim. Stajalo je

na postolju kamina. Svakog 31. decembra, a otkada je počeo da Novu godinu slavi van kuće, svakog prvog januara, dok smo jeli palačinke, izabrali bismo fotografije, ulaznice za koncerte, avionske i vozne karte, ulaznice s trka, opisne ocene profesora, sve velike i male stvari koje su se desile u proteklih dvanaest meseci, i napravili bismo kolaž od svega toga. Te godine naš izbor je pao na ulaznicu za koncert kolektiva *Fov*, na koji sam morala da vozim u Pariz Noja i njegova četiri druga: i ja sam se dobro provela, moram priznati. Gledala sam ih iz prikrajka kako se bacakaju ka bini, ali je sve odlično prošlo. Potom su usledile fotografije s poslednjeg letovanja na Kritu, od kojih je jedna s našeg jednonedeljnog obilaska ostrva, a druga s društvom iz kluba gde je bio na osmodnevnom kursu jedrenja na dasci, kada smo se jedva viđali. Tu se našlo mesto i za mišljenje profesora o njegovom seminarskom radu iz filozofije, koji je ocenjen sa 4/20* zbog promašene teme, zbog čega sam ja strašno gundala iako mu je profesor čestitao na originalnom i podsticajnom načinu razmišljanja.

Svake godine sam postajala sve svesnija da sam imala izuzetnu sreću što sam rodila takvog sina. Takvi trenuci s njim bili su mi dragoceni; zahvaljujući njima uspevala sam da zaboravim na svakodnevne brige, greške, ali i svoje mračne strane.

Kada smo napravili konačan izbor i izlepili pano, Noje je bio veoma ponosan i predloži da ga okači na zid. Otkako je stasao da može da ga nosi sam bez moje pomoći, to je bilo njegovo zaduženje koje je rado prihvatao.

* Francuska ima specifičan sistem ocenjivanja, od 0 do 20. Desetka je prelazna, a sve manje od toga je nedovoljno. Nije svejedno dobiti dva ili devet, iako pripadaju istoj negativnoj kategoriji, jer se pravi i značajna razlika u neznanju. Pozitivno ocenjivanje je prilično strogo, desetku mnogi već smatraju uspehom, a 14 je, na primer, izvrsna ocena. Ko dobije 18, može da smatra da je mali genije. Često kruže priče da profesori vole da kažu da je Bog rezervisao 20 za sebe, 19 za profesora, a 18 za đaka ako baš sve zna. (Prim. prev.)

„Hoćeš li da vidiš, mama?“

„Evo me, dolazim.“

Naravno, mogli smo se ponositi našim delom, ali najviše me je dirnulo to što Noje nije skidao oči s njega. Međutim, nešto me je steglo u grlu i više nego obično. Vratila sam se u prošlost. Što je moj sin više rastao i postajao zreliji, to je sve uočljivije ličio na oca. Njemu to nije promaklo.

„Mama, je l' nešto nije u redu?“

Nikada nismo pričali o njemu. Već dve godine Noje je odbijao da započinjemo tu temu, bez nekog posebnog objašnjenja, ubeđen da je tako rešio taj problem. Nisam insistirala, ne želeći da mu dosipam so na ranu.

„Nešto si čudna“, navaljivao je.

„Neispavana sam!“

Nasmejao se ironično.

„Teško se podnose pijanke u tim godinama, zar ne?“

„Malo više poštovanja, molim!“, odbrusih mu. „Idem sad da legnem.“

„Ja ću da ostanem da gledam TV.“

Približih mu se i čvrsto ga zagrlih. Nije se opirao, a ja sam koristila priliku koja mi se još uvek pružala.

„Volim te, Noje, zauvek, ne zaboravi to nikada.“

„Volim i ja tebe, mama!“

„Laku noć.“

Pustila sam ga iz zagrljaja, on se iskreno nasmejao, a ja sam krenula ka svojoj sobi. Nisam odolela da ne bacim krišom još jedan pogled na njega, sklupčao se na kauču, u rukama je držao daljinski upravljač. Bio je to za mene ohrabrujući prizor.

Dovezla sam Noja u gimnaziju, kao što sam to radila svakog ponedjeljka, kada mi je jedino dopuštao da se zaustavim ispred škole *Kornej* gde je, inače, bilo zabranjeno parkiranje. Bilo mi je zgodno da ga povezem jer smo tog dana kretali u isto vreme iz kuće.

„Doviđenja, mama“, reče držeći ručicu od vrata i spremajući se da ih zatvori.

„Da li se raduješ povratku u školu?“

„Pa da, učio sam za vreme raspusta.“

Imala sam sreće što je moj sin tako savestan! Oduvek je voleo školu i učenje mu je išlo od ruke, kao i meni, uostalom – nikada nije pravio probleme zbog domaćih zadataka. S druge strane, Noje nije bio u stanju da se opredeli šta će raditi naredne godine, i nije bio jedini. Pošto nije bilo razloga da ne polaže maturu, nameravao je da upiše neki fakultet.

„Nije važno koji, mama, razmisliću kasnije o tome.“

Bila sam prilično razočarana zbog njegove neodlučnosti. Međutim, on je već imao nešto na umu i to je poverio prvo Polu, a tek kasnije meni. Od Pola je tražio savete koji su mu bili važni, znao je da pred njim uvek može da otvoreno iznese

mišljenje, bez straha da će izazvati paniku ili zaprepašćenje, ali i da će mu on pomoći da mene ubedi u nešto ili da bolje sagleda neki problem.

Očigledno nestrpljiv da vidi svoje drugove, pogledao me je popreko kroz neukrotivi pramen kose koji mu se spuštao niz čelo.

„Mogu li sada da idem?“

„Sačekaj!“

Odjednom sam se bojala da ga pustim da ode. Sve više mi se opirao.

„Imaš li večeras čas gitare?“

„Kao i svakog ponedeljka! Je l' sve u redu, mama?“

Nisam zaboravila njegov privatni čas, htela sam samo da ga još malo zadržim. Postala sam preosetljiva. To nije dobro ni za njega ni za mene.

„Da, da. Sve je u redu. Briši sad!“

Bilo mi je jasno da se zabrinuo, pokušavao je to da mi stavi do znanja, ali nije smeo otvoreno da me pita. Nasmejala sam mu se koliko sam mogla da bih ga oraspoložila, bila sam svesna da moram pod hitno da se priblerem. Moraću da se pozabavim sobom. Kako je Noje rastao, tako mi je sve jasnija postajala hiperaktivnost moje sestre, koja se uvećala kada su njena deca otišla od kuće.

„Zdravo!“

Zalupio je vratima kola. Videla sam ga u retrovizoru kako otvara gepek i vadi ranac i futrolu s gitarom. Znao je da ga gledam, nasmejao mi se i prešao je ulicu u susret drugovima. Noje je izgledao kao pravi predstavnik svoje generacije noseći slušalice maršal oko vrata i nonšalantno se gegajući s noge na nogu. Sačekala sam da ga vidim kako pozdravlja svoje drugare na samo njima znanom slengu, kako se osmehuje i ljubi u obraz devojke. Među njima je bila i jedna koja mi je privukla pažnju. Noje to nije primećivao, ali ona je, izgleda, baš bila zagrejana za njega. Moj sin je nehotice postao popularan, nije bio hvalisavac,

niti je pokušavao da se proslavi ili nametne vršnjacima u školi. Nije težio ni za kakvim posebnim statusom, već samo za time da se dobro oseća. Ali svi su ga znali i bila je čast razmeniti pokoju reč s njim ili biti viđen u njegovom društvu. Stegla mi se knedla u grlu, nisam mogla da skinem pogled s njega. Bio je tamo gde je trebalo da bude, u svom svetu, ili kako se već kaže – u svojim cipelama. Instinktivno je osećao da sam još tu jer se okrenuo i pogledom mi je govorio: „Mama, idi više!“ Poslušala sam svog sina.

Kao i svakog ponedeljka, stigla sam prva na posao, i dalje potištena zbog povratka, ali i činjenice da vreme brzo prolazi. Srećom, obožavala sam svoj posao u agenciji za odnose s javnošću, koja je u početku bila fotografski atelje. Ušla sam u taj posao na mala vrata ne znajući kuda će me to odvesti, ali odlučna da radim i zaradim za život.

Na polovini trudnoće napustila sam Fakultet primenjenih umetnosti u Parizu i vratila se kod roditelja u Ruan. Uprkos ubeđivanjima i svađama, porodica me je ponovo primila u svoje okrilje. Majka je plakala, vikala preko telefona, otac mi je pretio raznim kaznama kao da sam dete, Anu je njihovim velikim autom dovezao Ludovik, koji je već bio njen muž i otac njihove dece, da mi spakuje kofere i vrati me u Pariz. Bilo mi je nepodnošljivo da živim u svojoj dečjoj sobi sa stomakom do zuba, a još gore od toga da budem na teretu svojih roditelja. Ni pod tačkom razno nisam htela da zavisim od njih. Zato sam odmah krenula da tražim posao. Opsesivno sam ga tražila kako bih mogla da iznajmim stan, ali to je bila nemoguća misija. Pratila sam male oglase, konkurisala na sve poslove od kojih bih se mogla prehraniti. Ali svaki razgovor se završavao odbijanjem. Ne zapošljavamo dvadestrogodišnju devojkicu sa stomakom do zuba koja nije ni posebno elokventna niti je u nekoj zavidnoj

fizičkoj kondiciji. Roditelji su mi neprestano ponavljali da ne treba da žurim, da mogu da ostanem kod njih koliko hoću, sve dok ne budem u prilici da nađem adekvatan smeštaj. Ponavljali su mi po celi bogovetni dan da treba da pripazim na sebe, na *nas*, čega se ja uopšte nisam držala. Nisam se brinula za svoje zdravlje, a ni za *njegovo*. Potpuno sam se povukla iz javnosti, izolovala sam se od spoljnog sveta – postala sam vanzemaljac za svoje drugarice iz srednje škole. One su izlazile, zabavljale se. Život je bio pred njima, pravile su planove za budućnost. U njihovim očima bila sam izgubljen slučaj bez ikakve perspektive. S vremena na vreme izlazila sam iz kuće kako bih udahнула svež vazduh i pobešla od pogleda ukućana, da bih, s druge strane, bila suočena s osuđujućim pogledima spoljnog sveta, iz kojih se moglo pročitati: „Jadna devojka prepustila se prvom koji je naišao.“ Postala sam mlada majka vanbračnog deteta, i to još usred jednog malograđanskog provincijskog kvarta. Povremeno bi me obuzimala želja da se proderem iz svega glasa i pitam ih u kojoj epohi žive. Ali ćutala sam i obarala sam pogled izbegavajući bilo kakvu provokaciju. Nisam želela da stvaram problem svojim roditeljima, koji su ionako morali da podnose još uvredljivija ogovaranja – kako su mogli da me tako vaspitaju i da mi dopuste da legnem s nekim nepoznatim tipom koji mi je napravio dete i pobešao. Izgubili su dotadašnji renome uglednih građana postavši u njihovim očima neodgovorni roditelji koji bi, kako su oni strahovali, mogli da daju loš primer drugima.

Jednoga dana, u pekari, kako bih izbegla ogovaranja i skrivene poglede ostalih kupaca, okrenula sam se ka oglasnoj tabli; u gomili oglasa, u kojima se traži sve od devojke za čuvanje dece do izgubljene mačke, jedan mi je privukao pažnju, te otcepih papirić s brojem telefona i odustadoh od kupovine hleba. Ruke su mi toliko drhtale da sam morala u nekoliko navrata da

zastanem da se priberem kako bih bila sigurna da sam dobro pročitala: *Fotograf traži asistentkinju za scenski dekor*. Ipak, ima boga! Ne časeći časa, ne javivši se ni svojim roditeljima, otišla sam pravo na navedenu adresu.

Posle pola sata našla sam se ispred poprilično stare zgrade iza Hale krovova. Pomislih na trenutak da sam upala u zamku i kako bi me moj otac i Ludovik, da znaju gde sam, vratili pravo kući i dobro izlupali po zadnjici. Morala sam da potisnem strahove i sumnje. Pre nego što sam krenula u rizičan pohod pogledah se; nemarno obučena u tatinoj staroj jakni za rad po bašti koja se okretala na sve strane oko mog tela, izobličnog zbog poodmakle trudnoće. Nisam želela da mi ona predstavlja prepreku, bila sam već dovoljno ozlojeđena i ogorčena. Ne obazirući se na posledice, pokušala sam da prikrijem stomak stežući do poslednje rupice kaiš na trudničkim pantalonama, koje mi je sestra poklonila terajući me da ih nosim, preko kojih sam nonšalantno prebacila majicu. Vrata ateljea mi je otvorio prosed smeđokosi tip u kasnim tridesetim, koji je, po svoj prilici, bio podnapit. Na nekoliko trenutaka pogled mi se nehotice zaustavio na konturama njegovog atleksi građenog tela, koje su se ocrtavale ispod farmerica i napola zakopčane bele košulje. Iako nije bio u potpuno treznom stanju, njegova harizma me je impresionirala. Trebalo je da pobegnem glavom bez obzira, ali njegov direktan pogled mi je ulivao poverenje, tako da sam ušla unutra objašnjavajući mu zašto sam tu. Ne tražeći dalja objašnjenja, pitao me je imam li vremena da odmah napravimo probu, što sam ja prihvatila. Uveo me je u veliku prostoriju. Bila je prepuna svetlosti jer je bila okružena velikim brojem prozora, što je bilo u suprotnosti sa sumornom atmosferom koja je u njoj vladala. Svuda naokolo se vukla gomila stvari, projektora, reflektora, odeće, papira. Ostaci nekog prošlog života. Zapuštena prostorija je bila slika i prilika njenog vlasnika.

„Vidiš li onu lampu?“ , upitao me je.

Primitih jednu malu lampu usred ogromnog nereda.

„Potruđi se da je nekako staviš u prvi plan.“

„Odlično.“

„Ionako moram do večeras da napravim fotografiju, nemam vremena za gubljenje.“

U narednom periodu premeštala sam nameštaj, pokušavala sam da napravim toplu atmosferu preturajući po svemu što mi je bilo na raspolaganju jer sam smatrala da sve ima svoju svrhu. Sve vreme sam osećala na sebi pogled tog tipa koji se bosonog vukao gore-dole po ateljeu. Uporedo s napretkom moje scenografije, svetlo na objektivu njegovog aparata postajalo je sve jače i intenzivnije. Kada sam mu rekla da sam spremna, zamolio me je da se ne udaljavam, zbog eventualnih korekcija. Dok je fotografisao, pogledala sam malo pažljivije oko sebe. Tek tada sam zapazila njegove radove, nehajno rasturene po čitavoj prostoriji, koji su me oborili s nogu i naveli me na pitanja odakle je došao i kako se našao u Ruanu. Mora da je pogrešno skrenuo i zaustavio se na pogrešnom mestu. U nekoliko navrata zamolio me je da ispremeštam neke detalje, a ja sam se postarala da to ne naruši harmoniju scene. Što je vreme više proticalo, postajala sam sve umornija, a stomak se sve više prelivao preko kaiša jer se beba okretala. Diskretno sam mu okretala leđa kad god sam bila prinuđena da uvučem ruku ispod kaiša i pomilujem bebu u pokušaju da je smirim.

„Uspeo sam!“ , uzviknu iznenada.

Osmeh mu je bio od uva do uva. To više nije bio isti čovek od pre nekoliko sati. Odjednom je dobio boju i zasijao je u punoj snazi tridesetogodišnjaka. I bilo mi je potpuno jasno da se žene vrte oko njega, ali po njegovom osmehu činilo mi se da je to uzajamno.

„Hvala, Ren, spasla si me. Dođi sutra ujutru u 10 sati da sredimo papire oko ugovora za posao.“

Zanemela sam od šoka.

„Da li si još zainteresovana da radiš za mene?“, upita pomalo zabrinuto.

„Naravno!“

„Odlično! Sada možeš da ideš kući.“

„Vidimo se, onda... Sutra...“

„Ah da, ja sam Pol, zovem se Pol.“

Dograbih svoju tašnu gurnutu u čošak i krenuh ka izlazu u neverici da sam dobila posao koji će mi se, po svemu sudeći, svideti. Bolje rečeno, bio je to posao mojih snova.

„Sačekaj samo malo.“

Pomislih u sebi da je bilo previše lepo da bi moglo potrajati. Okrenuh se ka njemu. Odjednom je postao mrtav ozbiljan. Stavio je prvo prst na usta, a onda, oklevajući, usmerio ga u pravcu mog stomaka. Prostrelila sam pogledom malog izdajicu.

„Kada je termin?“

Reagovala sam kao tinejdžerka, što sam u suštini i bila.

„Htela si možda da mi to sakriješ, ali imam dvoje dece i znam da prepoznam trudnu ženu. Dakle?“

„U sedmom sam mesecu.“

Pogledao me je zabrinuto.

„Ne izgledaš tako... Gde živiš? Da li imaš sve što ti treba?“

Kasnije mi je priznao da je na trenutak pomislio da sam beskućnica, što me nije čudilo s obzirom na to kako sam izgledala. Bila sam sama kost i koža, mršava da se čovek uplaši, kao neki kostur.

„Potreban mi je samo posao! Više ne želite da me zaposlite, je li tako?“

„Nije reč o tome... Treba samo da znam da li ćeš posle porođaja nastaviti da radiš ili ćeš me otkaćiti.“

„Naravno da ću nastaviti! I želim da radim do samog porođaja.“

Osmehnuo se obešenjački, ali bez imalo ironije, jer ga je sve to očigledno zabavljalo.

„Ne bi bilo zgodno, ipak, da se ovde porodiš.“

Sada sam se ja nasmejala.

„Jasno mi je!“

Dva meseca kasnije, Polu je za dlaku promakla uloga babice jer mi je pukao vodenjak usred foto-sešena. On me je odvezao u kliniku *Belveder* i obavestio o tome moje roditelje.

Osamnaest godina kasnije, postala sam njegova poslovna partnerka, ali i neko ko ga poznaje bolje od bilo koga. Znala sam sve njegove tajne, kao i on moje. Pol je dobio vetar u leđa. Sa dvadeset godina bio je najmlađi genije na polju fotografije, veliki talenat, radio je za najveće agencije iz Pariza specijalizovane za dekor, gde je istančao ukus u pogledu umetničkih dela i dekora. Bio je u stanju da usred džungle napravi vrhunsku fotografiju fotelje dizajna Stark! Zaradio je baš mnogo novca, proputovao gotovo ceo svet. Jedna njegova mladalačka strast završila se brakom s jednom starijom ženom koja mu je rodila decu, ne uspevši da mu promeni i način života. Dotada mu je polazilo sve za rukom. Ali stvari su se promenile kada mu je ona iznenada zatražila razvod braka uspevši da zbog njegovog neurednog načina života dobije skoro potpuno starateljstvo nad decom. Pol je tada upao u ozbiljnu depresiju izgubivši svu kreativnost. Kako bi izašao iz začaranog kruga u kojem se našao, poželeo je da se osamostali i osnuje sopstveni studio. Sa trideset i dve godine doživeo je potpuni zaokret od uspeha na svim planovima do potpunog razočaranja. Izabrao je Ruan zbog smešno niskih cena stanarina i zbog male udaljenosti od Pariza, ubeđen da će s nižim tarifama od svojih pariskih kolega uspeti da preuzme najveće klijente. Bio je to još jedan promašaj, uzalud je već tri meseca pokušavao da nađe asistenta, ali je na kraju dobio pravi biser. Navikao na perfekcionizam, njegovi zahtevi prema sebi, ali i drugima bili su preveliki, skoro nedostižni, tako da niko nije mogao da ga prati. Međutim, on je pokušavao da ih sprovede u delo, ali usamljenom, izgubljenom

i uvek potištenom to mu nije pošlo za rukom. Često bi govorio da ne zna šta bi bilo s njim da se ja nisam pojavila.

Danas smo i on i ja daleko od tog mračnog perioda. Tri godine sam se dokazivala na poslu i, i pored malog deteta, u potpunosti sam preuzela brigu oko scenskog dekora, bila sam asistent, scenograf – Polov multipraktik. Moj sin je prve godine života proveo u fotografskom ateljeu, tu je prohodao, izgovorio prvu reč, i prvi put mi rekao „mama“. Vukao je Pola za nos, kaćio mu se za noge dok je radio, preturao po njegovom materijalu, i nikada nije bio prekorevan zbog toga.

Pol se meni naoćigled menjao postajući nalik na ćoveka kakav je nekada bio, pre nego što se odao izvesnim porocima koji su, budući da ih je duće upražnjavao, ostavili traga na njemu. Uzeo je život u svoje ruke, vratio se sportu, u velikoj meri je smanjio konzumaciju alkohola. Shvatio je da mora poćeti da primećuje vrednost ljudi koji ga okrućuju, a ne samo da istiće vrednost predmeta koji se nađu u objektivu njegovog foto-aparata. Tokom svojih burnih godina života obišao je ćitavu drćzavu i video je da mnoga stara predućeća odlaze pod stećaj iako su još mnogo toga mogla da daju i doprinesu. Tako je dobio ideju da proćiri svoju delatnost: mora pre svega da isprića priću o tim ljudima kako bi im omogućio da žive od svog znanja i umeća. Kada je Noje pošao u školu, rešio je da me natera da prestanem neprestano da razmišljam kako mi nedostaje sin, tako što me je ubacio u svoj projekat iako nisam ništa posebno znala o odnosima s javnoćću. Nikada se nije dvoumio da mi ukaće poverenje. Ali pre svega, nije se plašio da se uhvati ukoćtac s nekim poslom, da odgovori na izazov, da uloći i rizikuje. Umetnićka duša, ali i odgovoran poslovni ćovek kakav je postao, dobro su se dopunjavali. Vrlo brzo sam i sama kroz praksu osetila dejstvo tog adrenalina dok sam istraćivala novu formu kreativnosti promovišući Polove ideje i njegov rad. On je svoj delokrug rada proćirio i na klijente

van ovog regiona, čak i izvan Francuske. Krenuo je u potragu za preduzećima pred stečajem i predstavljao se kao njihova poslednja šansa, poslednji keč u rukavu. Kada bi uspevaio da ih ubedi, tragali bismo za ulagačima ili kupcima. Pol je voleo sve što je bilo starog kova, stare zaboravljene marke koje su svima nama ostale negde u podsvesti, obožavaio je zanatlije što su volele da oživljavaju predmete koji su izašli iz upotrebe. Upoznavali smo zaposlene, korpus zanatlija koji je mogao da interveniše, slušali smo ih, puštali ih da govore o svojoj strasti prema svom poslu. Posle svih tako dobijenih informacija pokušavali smo da udahnemo ponovo dušu takvom preduzeću, da ga istrgnemo iz zaborava, da ispričamo priču o njemu kako bismo ga ponovo oživeli.

Posle nekoliko godina Pol je otišao još dalje, predloživši mi da mu postanem poslovna partnerka. To je za njega bila očekivana, potpuno zaslužena ponuda, ali i njegov način da mi se zahvali što sam se „bezrezervno“ predavala ovom poslu. Želeo je da istakne moje kvalitete zahvaljujući kojima je, po njegovim rečima, uspeo da stigne tamo „gde se trenutno nalazi“. Prihvatila sam njegovu ponudu zbog oduševljenja i poverenja koje mi je ukazao. Bila sam vredna kao mrav od prvog trenutka – u pravom smislu te reči – jer me je Nojevo rođenje – zbog straha od sutrašnjice – naučilo da budem štedljiva, tako da sam mogla da mu pariram u materijalnom pogledu – i uložim u našu agenciju. Zajedno, rame uz rame, izgarali smo na poslu radeći do besvesti, ali uvek beskrajno uživajući u tome. Studio je postao četvorostruko veći. Morali smo da se preselimo, posle tri godine rada, na levu obalu reke pored hangara, koji su ponovo oživljavali jedan za drugim. Mi smo zauzeli čitav jedan nivo na brodu s pogledom na Senu i njene dokove. S jedne strane foto-atelje, a s druge moja i njegova agencija i *open spejs* koji je vrveo od bujice ideja. Pol je tokom godina prikupio oko sebe čitavu jednu ekipu, koja ga je

redovno nadahnjivala idejama, a koju su sačinjavali: redaktor, grafičar, veb-dizajner, šef projekta, asistentkinja i još jedan fotograf. On je svoje umeće čuvao za naše najveće klijente, ili one čija ga je delatnost posebno zanimala. Kad god je bilo reči o rukotvorinama, Pol je bio u prvim linijama, obožavao je da fotografiše ruke, lica nagnuta nad strojem za rad, tela u naponu koja sama po sebi pričaju svoju životnu priču. Kada to nije radio, posvećivao se razvoju Hangara. Obožavao je umrežavanje; to je „ključ uspeha“, govorio bi mi, otkrivajući tako svoj neslućeni talenat za odnose sa javnošću. Pol je retko kad uveče bio slobodan, uvek je imao neku zakazanu večeru, sastanak ili koktel. Čak se učlanio u klub enologa: ne da bi razlikovao bordo od burgunca, što ga nije baš mnogo zanimalo, već da bi sreo nove ljude, uputio pokoji zavodnički osmeh i podelio vizitkarte. A onda bih ja stupala na scenu iz drugog plana kako bih bolje „obradila“ klijenta.

Iz godine u godinu klijentela nam je postajala sve imućnija. Međutim, i dalje smo prihvatili da pomažemo preduzećima u teškoj situaciji, a i onima koji dobro stoje finansijski, ali im je nedostajala duša i neka dobra priča. Postali smo cenjeni, tražili su nas, bez obzira na to koliko su morali da čekaju. Kao što je predvideo moj partner, zahvaljujući nižim tarifama od pariskih agencija, našem jedinstvenom pristupu u komunikaciji s klijentima, kao i našem ogromnom ateljeu, gde je moglo da stane bilo šta (čak i životinje – nikada neću zaboraviti snimanje na koje je Pol doveo dva kengura iz zoološkog vrta *Kler*), uspeli smo da ulovimo velike poslovne zverke.

Tog jutra sam sela ispred dva ogromna prozorska krila na terasi, koja je postala moj kutak za ispijanje kafe. Zagledana u sivu Senu i nebo koje se spustilo tako nisko kao da će nas progutati, dala sam sebi oduška pre nego što sam započela novi radni dan.

„Zdravo, Ren!“

Pol je stigao na posao, takođe. Uvuče se u kuhinju kako bi napravio sebi napitak od instant kafe prelivene mlečnom penom, koju mi je redovno hvalio. Smatrao je tu mešavinu originalnom, čak pomalo otmenom, na šta sam mu ja odgovarala da je to vrhunac snobizma. Posle nekoliko minuta pridružio mi se na zastakljenoj terasi sa šoljom u ruci. Spontano sam spustila glavu na njegovo rame, zagrlio me je oko struka slobodnom rukom.

Volela sam Pola. Kao i on mene. Mi smo to redovno jedno drugom govorili, sasvim otvoreno, to je bilo jasno kao dan. Za druge, to je bila čudna ljubav, prilično neodređena. Za nas je bila prirodna, bezgranična. Bili smo nerazdvojni. Pričali smo o svemu, bez tabua, ograničenja, pružali smo podršku jedno drugom, bili smo prijatelji od poverenja, partneri, u neku ruku dopuna jedno drugom. Bio je očajan zbog mojih jadnih i ništavnih ljubavnih priča, dok je on mene zasmejavo svojim aferama – koje su imale daleko više zapleta od mojih. Kada bi mu neka žena zapala za oko, igrao se s njom mačke i miša i primenjivao bi taktiku toplo-hladno. Preuzimao bi ulogu opuštenog prozedog šarmera u pedesetim, u dobroj fizičkoj kondiciji, zloupotrebljavajući čak i svoj melanholičan pogled. Sa svojim nonšalantnim i kulturnim ponašanjem imao je veliki uspeh kod ženskog sveta. Mislim da se nikada nije oporavio od svog razvoda. Najupečatljivija posledica toga bilo je njegovo uletanje iz veze u vezu bez želje da se ozbiljno veže ili da se izloži opasnosti da ponovo pati do samouništenja.

„Nešto nije u redu, zar ne?“

„Ne, ne, sve je u redu.“

„Pričaj to nekom drugom! Zar si pomislila da ću se zadovoljiti tim tvojim odgovorom tek reda radi! Ni na dočeku nisi bila sva svoja. Izgledala si tužno, čak... Ni sada nisi ništa bolja. Sasvim je